

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

7 december 2009

WETSONTWERP

**tot wijziging van artikel 1022 van het
Gerechtigd Wetboek en artikel 162*bis* van
het Wetboek van strafvordering**

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

7 décembre 2009

PROJET DE LOI

**modifiant l'article 1022 du Code judiciaire
et l'article 162*bis* du Code d'instruction
criminelle**

INHOUD

Blz.

1. Samenvatting.....	3
2. Memorie van toelichting	4
3. Voorontwerp	9
4. Advies van de Raad van State	11
5. Wetsontwerp.....	21
6. Bijlage.....	24

SOMMAIRE

Pages

1. Résumé	3
2. Exposé des motifs	4
3. Avant-projet	9
4. Avis du Conseil d'État.....	11
5. Projet de loi.....	21
6. Annexe.....	25

**DE SPOEDBEHANDELING WORDT DOOR DE REGERING GEVRAAGD
OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 80 VAN DE GRONDWET.**

**LE GOUVERNEMENT DEMANDE L'URGENCE CONFORMÉMENT À
L'ARTICLE 80 DE LA CONSTITUTION.**

De regering heeft dit wetsontwerp op 7 december 2009 ingediend.

Le gouvernement a déposé ce projet de loi le 7 décembre 2009.

De “goedkeuring tot drukken” werd op 15 december 2009 door de Kamer ontvangen.

Le “bon à tirer” a été reçu à la Chambre le 15 décembre 2009.

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a	:	socialistische partij anders
VB	:	Vlaams Belang

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 52 0000/000:	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 52 0000/000:	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

SAMENVATTING

Dit ontwerp beoogt een aantal wijzigingen aan te brengen aan het systeem van de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat.

Het wijzigt artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 162bis van het Wetboek van Strafvordering teneinde de nodige verbeteringen aan te brengen, zowel op technisch vlak als op het vlak van de billijkheid.

RÉSUMÉ

Ce projet vise à apporter des modifications au système de la répétibilité des honoraires et des frais d'avocats.

Il modifie les articles 1022 du Code judiciaire et l'article 162bis du Code d'instruction criminelle en vue d'apporter les corrections nécessaires tant sur le plan technique que sur celui de l'équité.

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat is een systeem ingevoerd waarmee de als een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij geherdefinieerde rechtsplegingsvergoeding ten laste kan worden gelegd van de in het ongelijk gestelde partij. De bedragen van deze vergoeding worden vastgesteld in het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat.

Het systeem bevat een aantal tekortkomingen en geeft aanleiding tot een aantal onbillijke situaties. Voor sommige problemen biedt de rechtspraak en de rechtsleer soelaas, maar voor andere is wetgevend optreden vereist met het oog op de nodige verduidelijking en dit teneinde aan de bestaande rechtsonzekerheid te verhelpen.

Deze wet strekt dan ook tot bijsturing waar nodig, zowel op technisch vlak als op het vlak van de billijkheid, zonder evenwel afbreuk te doen aan de filosofie van het systeem.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Deze bepaling behoeft geen bijzondere commentaar.

Art. 2

Dit artikel voert twee nieuwe leden in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek in. Het eerste lid heeft betrekking op het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding bij verstek of bij niet-betwisting van de vordering of wanneer uitsluitend uitstel van betaling wordt gevraagd (1). In het tweede lid wordt de Staat vrijgesteld van betaling van de rechtsplegingsvergoeding (2).

1. In de huidige stand van de wetgeving wordt het bedrag van de bij verstek verschuldigde

EXPOSÉ DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS

La loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat a instauré un système permettant de mettre à charge de la partie succombante l'indemnité de procédure redéfinie comme une intervention forfaitaire dans les frais et honoraires de l'avocat de la partie qui obtient gain de cause. Les montants de cette indemnité sont fixés dans l'arrêté royal du 26 octobre 2007 fixant le tarif des indemnités de procédure visées à l'article 1022 du Code judiciaire et fixant la date d'entrée en vigueur des articles 1er à 13 de la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat.

Ce système a révélé une série d'imperfections et de situations inéquitables. Certaines d'entre elles trouvent des solutions dans la jurisprudence et dans la doctrine mais d'autres nécessitent une intervention législative afin d'opérer des clarifications nécessaires afin de mettre fin à l'insécurité juridique existante.

La présente loi a dès lors pour objet d'apporter les corrections nécessaires tant sur le plan technique que sur le plan de l'équité tout en ne dénaturant pas la philosophie du système.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Cette disposition n'appelle aucun commentaire particulier.

Art. 2

Cet article introduit deux nouveaux alinéas à l'article 1022 du Code judiciaire. Le premier concerne le montant de l'indemnité de procédure dans l'hypothèse du défaut, de non contestation de la demande ou de demande qui porte exclusivement sur des termes et délais (1). Le second concerne l'exonération du paiement de l'indemnité de procédure à charge de l'État (2).

1. En l'état actuel de la législation, le montant de l'indemnité de procédure due en cas de défaut est

rechtsplegingsvergoeding vastgesteld in artikel 6 van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007. In dat artikel wordt bepaald: *“Wanneer de zaak wordt afgesloten met een beslissing gewezen bij verstek, en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, is het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding dat van de minimumvergoeding”.*

Deze bepaling blijkt zowel voor de rechtsleer als de rechtspraak geen voldoening te schenken. Zij wordt beschouwd als een aanzetting tot verstek en creëert een onbillijke situatie voor de te goeder trouw handelende persoon die wel verschijnt en daardoor het risico loopt dat een hogere rechtsplegingsvergoeding wordt toegekend dan wanneer hij te kwader trouw handelt en niet verschijnt. Deze bepaling moet bijgevolg aangevuld worden.

Thans kan de rechtspraak aan de hand van de criteria in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, met name de complexiteit van de zaak, het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding bijsturen en aldus voorkomen dat de persoon die de vordering niet betwist minder gunstig wordt behandeld. (zie bijvoorbeeld Kh. Turnhout, 13 februari 2008, T.B.B.R. 2008, 234)

Bovendien biedt het ondervragingsrecht van de rechter voorzien in art. 1022, 3^e lid van het Gerechtelijk Wetboek een oplossing voor dit probleem, aangezien hij in die zin een partij kan interpellieren over de rechtsplegingsvergoeding.

Ondanks deze empirische regeling moet omwille van de rechtszekerheid en de billijkheid duidelijkheid worden verschaft over het bedrag waartoe de in het ongelijk gestelde partij die verschijnt maar de vordering niet betwist of die uitstel van betaling vraagt, kan worden veroordeeld. Het gaat daarbij om de minimumvergoeding.

De rechtszekerheid vereist daarenboven dat het algehele beginsel in de wet wordt opgenomen.

Artikel 6 van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 wordt dan ook opgeheven.

De Raad van State wijst er terecht op dat het vereist is dat *alle* verwerende partijen in alle omstandigheden dezelfde houding aannemen, zowel bij verstek als bij een verschijnen onder de modaliteiten zoals omschreven, om te komen tot een minimumvergoeding als rechtsplegingsvergoeding. De tekst wordt in die zin aangepast.

Om verder de door de Raad van State aangehaalde, mogelijke interpretatieproblemen rond de term “betwist” en het zich gedragen naar de wijsheid uit te sluiten, wordt er verduidelijkt dat het zich gedragen naar de

déterminé à l'article 6 de l'arrêté royal du 26 octobre 2007. Cet article dispose que *“Lorsque l'instance se clôture par une décision par défaut et qu'aucune partie n'a jamais comparu, le montant de l'indemnité de procédure est celui de l'indemnité minimale”.*

Cette disposition paraît insatisfaisante tant pour la doctrine que pour la jurisprudence. Elle est considérée comme une incitation au défaut et génère une situation inéquitable pour la personne de bonne foi qui comparaît et qui risque de voir octroyer une indemnité de procédure plus élevée que si elle se montrait de mauvaise foi en ne comparaisant pas. Cette disposition doit par conséquent être complétée.

Actuellement la jurisprudence, via les critères de l'article 1022 du Code judiciaire, notamment celui de la complexité de l'affaire, peut corriger le montant de l'indemnité de procédure et ainsi éviter de traiter moins favorablement la personne qui ne conteste pas la demande (voir par exemple Com. Turnhout, 13 février 2008, R.G.D.C., 2008, p. 234).

En outre, le pouvoir d'interpellation du juge prévu à l'article 1022, alinéa 3, du Code judiciaire apporte une réponse à la problématique, le juge pouvant ainsi interpellier une partie sur la question de l'indemnité de procédure.

Cependant, malgré ce système empirique, il est nécessaire pour des raisons de sécurité juridique et d'équité de clarifier le montant auquel peut être condamnée la partie succombante qui comparaît mais qui ne conteste pas la demande ou qui demande des termes et délais. Il s'agit du montant minimal.

La sécurité juridique commande en outre que le principe général soit inscrit dans la loi.

L'article 6 de l'arrêté royal du 26 octobre 2007 sera dès lors abrogé.

Le Conseil d'État souligne à juste titre qu'il est exigé que *toutes* les parties défenderesses adoptent, en toutes circonstances, la même attitude, soit elles sont défaillantes, soit elles sont comparantes, pour établir le montant minimal de l'indemnité de procédure. Le texte a été adapté en ce sens.

En outre, pour exclure les éventuels problèmes d'interprétation évoqués par le Conseil d'État concernant le terme “contesté” et le référé à justice, il est précisé que le référé à justice n'est pas considéré comme une

wijsheid niet wordt beschouwd als zijnde het niet-betwisten van de vordering in de zin van de betreffende bepaling.

2. De huidige tekst van het artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek die de in het ongelijk gestelde partijen onderwerpt aan de toekenning van een rechtplegingsvergoeding, maakt een veroordeling van de Belgische Staat mogelijk tot betaling van de rechtplegingsvergoeding wanneer het openbaar ministerie als procespartij optreedt in een burgerlijk geding.

Het artikel 138*bis*, § 1 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt de gevallen en de modaliteiten van tussenkomst van het openbaar ministerie in burgerlijke gedingen: het openbaar ministerie treedt op bij wege van advies in de mede te delen zaken (art 764 van het Gerechtelijk Wetboek), bij wege van vordering en bij wege van rechtsvordering.

Enkel en alleen wanneer ze handelt bij wege van rechtsvordering, wordt het openbaar ministerie beschouwd als procespartij. Twee gevallen worden beoogd in artikel 138*bis* van het Gerechtelijk Wetboek: daar waar de wet specificeert dat het openbaar ministerie de rechtsvordering mag uitoefenen en daar waar de openbare orde haar tussenkomst vergt.

Wanneer zij optreedt bij wege van advies en bij wege van vordering, is het openbaar ministerie geen procespartij en kan geen rechtplegingsvergoeding ten laste van de Staat worden gelegd.

In overeenstemming met het advies van de Raad van State wordt in de tekst de beoogde situatie toegevoegd, namelijk wanneer het openbaar ministerie in burgerlijke procedures bij wege van rechtsvordering tussenkomt.

Om het openbaar ministerie, die het algemeen belang verdedigt, toe te staan zijn rechtsvordering uit te oefenen in volle onafhankelijkheid, zonder rekening te houden met het financieel risico verbonden aan het proces, past het een vrijstelling van de Staat te voorzien voor de betaling van de rechtplegingsvergoeding wanneer het openbaar ministerie optreedt bij wege van rechtsvordering in het kader van een burgerlijk geding.

De Staat wordt ook vrijgesteld van betaling van de rechtplegingsvergoeding wanneer het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten teneinde de inbreuken op de wetten en verordeningen die behoren tot de bevoegdheid van de arbeidsgerechten, te laten vaststellen. Het achterliggende idee is dat ook het auditoraat zijn rechtsvordering in volle onafhankelijkheid moet kunnen uitoefenen.

non-contestation de la demande au sens de la disposition en question.

2. Le texte actuel de l'article 1022 du Code judiciaire qui subordonne l'octroi d'une indemnité de procédure à la condamnation des parties, permet une condamnation de l'État belge au paiement de l'indemnité de procédure lorsque le ministère public intervient comme partie au procès dans une procédure civile.

L'article 138*bis*, § 1er, du Code judiciaire détermine les hypothèses et les modalités d'intervention du ministère public dans les procédures civiles: il agit par voie d'avis dans les affaires communicables (art. 764 du Code judiciaire), par voie de réquisition et par voie d'action.

Ce n'est uniquement que lorsqu'il agit par voie d'action que le ministère public est considéré comme une partie au procès. Deux hypothèses sont visées par l'article 138*bis* du Code judiciaire, celle où la loi spécifie que le le ministère public peut exercer l'action et celle où l'ordre public requiert son intervention.

Lorsqu'il agit par voie d'avis et par voie de réquisition, le ministère public n'est pas une partie au procès et aucune indemnité de procédure ne peut être mise à charge de l'État.

Conformément à l'avis du Conseil d'État, la situation visée, à savoir lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les procédures civiles, a été ajoutée au texte.

Afin de permettre au ministère public, qui défend l'intérêt général, d'exercer son action en toute indépendance sans tenir compte du risque financier lié au procès, il convient de prévoir une exonération de l'État du paiement de l'indemnité de procédure lorsque le ministère public agit par voie d'action dans le cadre d'une procédure civile.

Une exonération de l'État du paiement de l'indemnité de procédure est également prévue dans l'hypothèse où l'auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail afin de faire constater les infractions aux lois et règlements qui sont de la compétence des juridictions du travail. L'idée sous-jacente étant également de permettre à l'auditorat d'exercer son action en toute indépendance.

Art. 3

De Raad van State haalt in haar advies terecht aan dat de geplande wijziging opgenomen in het ontwerp van koninklijk besluit (art. 1) door de herinvoering van artikel 1, tweede lid van het koninklijk besluit van 30 november 1970 tot vaststelling van het tarief van de invorderbare kosten bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, problemen doet rijzen rond de precieze verhouding met artikel 1022, vijfde lid van het Gerechtelijk Wetboek. Het is inderdaad de bedoeling om inzake de rechtsplegingsvergoeding een oplossing aan te reiken voor de problemen betreffende de gevolgen van tussenvorderingen en meerpartijengeschillen. De voorgestelde wijziging van het vijfde lid van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, uitgaande van de begrippen aanleg en gerechtelijke band, verwoordt duidelijker en beantwoordt beter aan deze doelstelling.

Er is een aanleg wanneer voor een rechtscollege een procedure is aangespannen; in die zin doet de inleidende vordering een gerechtelijke band ontstaan tussen de partijen die erin voorkomen. Doordat een vordering tot tussenkomst formeel moeten worden gedaan (artikel 15 en 16 van het Gerechtelijk Wetboek), wordt in het proces evenwel een extra gerechtelijke band tot stand gebracht, die ontstaat tussen één of meer partijen bij de oorspronkelijke aanleg en één of meer derden, die door een tussenvordering tot tussenkomst, partijen bij de aanleg zijn geworden.

Art. 4

Dit artikel wordt gewijzigd zodat de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon gebeurlijk een rechtsplegingsvergoeding kan genieten. Het gaat om het opvullen van een hiaat in de wetgeving.

Art. 5

Dit artikel verduidelijkt dat de wet van toepassing is op zaken die hangend zijn op het moment van inwerkingtreding van de wet. Met het oog op gelijkheid en niet-discriminatie dient er inderdaad voorzien te worden in een identieke behandeling van de partijen met betrekking tot de verhaalbaarheidskwestie.

Art. 6

In dit artikel wordt de Koning gemachtigd de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de wet te bepalen.

Art. 3

Dans son avis, le Conseil d'État signale à juste titre que la modification envisagée telle que contenue dans le projet d'arrêté royal (article 1er), à savoir la réintroduction de l'article 1er, alinéa 2, de l'arrêté royal du 30 novembre 1970 fixant pour l'exécution de l'article 1022 du Code judiciaire le tarif des dépenses recouvrables, pose le problème de l'articulation exacte avec l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire. L'objectif est en effet d'apporter, en matière d'indemnité de procédure, une solution pour les problèmes relatifs aux effets d'actions incidentes et de litiges entre plusieurs parties. La modification proposée de l'alinéa 5 de l'article 1022 du Code judiciaire, au départ des notions d'instance et de lien d'instance, formule cet objectif plus clairement et y répond mieux.

Il y a instance lorsqu'une procédure est intentée devant une juridiction; en ce sens, la demande introductive d'instance fait naître un lien d'instance entre les parties qui y figurent. Comme une demande d'intervention doit être formellement faite (articles 15 et 16 du Code judiciaire), il est toutefois créé au procès un lien d'instance supplémentaire, entre une ou plusieurs parties à l'instance initiale et un ou plusieurs tiers qui sont devenus parties à l'instance du fait d'une demande incidente d'intervention.

Art. 4

Cet article est modifié afin de permettre au civilement responsable de pouvoir bénéficier le cas échéant d'une indemnité de procédure. Il s'agit de remédier à une lacune législative.

Art. 5

Cet article précise que la loi s'appliquera aux affaires en cours au moment de l'entrée en vigueur de la loi. En effet, dans un souci d'égalité et de non discrimination, il convient de prévoir que les parties seront traitées de manière identique relativement à la question de la répétibilité.

Art. 6

Cet article habilite le Roi à fixer la date d'entrée en vigueur des dispositions de la loi.

Omdat ook wijzigingen worden aangebracht in het koninklijk besluit van 26 oktober 2007, moet worden voorzien in een mechanisme waardoor de door de wet aangebrachte wijzigingen en die van het koninklijk besluit op hetzelfde tijdstip in werking treden, dit met het oog op de rechtszekerheid en de samenhang van het systeem.

De minister van Justitie,

Stefaan DE CLERCQ

Compte tenu des modifications qui sont également apportées à l'arrêté royal du 26 octobre 2007, il convient de prévoir un mécanisme qui permette une entrée en vigueur concurrente des modifications apportées par la loi et de celles de l'arrêté royal dans un souci de sécurité juridique et de cohérence du système.

Le ministre de la Justice,

Stefaan DE CLERCQ

VOORONTWERP VAN WET**onderworpen aan het advies van de Raad van State****Voorontwerp van wet tot wijziging van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering****HOOFDSTUK I**

Algemene bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

HOOFDSTUK II

Wijziging van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 2

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld met twee leden, luidende:

“Wanneer het geding wordt afgesloten met een beslissing gewezen bij verstek en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, of wanneer een in het ongelijk gestelde partij op de inleidende zitting is verschenen maar de vordering niet heeft betwist, of wanneer zij uitsluitend uitstel van betaling vraagt, is het bedrag van de rechtsplegingvergoeding dat van de minimumvergoeding.

Geen enkele vergoeding is verschuldigd ten laste van de Staat:

1° wanneer het openbaar ministerie in burgerlijke procedures tussenkomt overeenkomstig artikel 138bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek;

2° wanneer het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten overeenkomstig artikel 138bis, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek.

HOOFDSTUK III

Wijziging van het Wetboek van strafvordering

Art. 3

In artikel 162bis, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, gewijzigd bij de wetten van 12 maart 1988 en 21 april 2007, worden de woorden “en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon” ingevoegd tussen de woorden “beklaagde” en de woorden “betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek”.

AVANT-PROJET DE LOI**soumis à l'avis du Conseil d'État****Avant-projet de loi modifiant l'article 1022 du Code judiciaire et l'article 162bis du Code d'instruction criminelle****CHAPITRE Ier**

Disposition générale

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

CHAPITRE II

Modification du Code judiciaire

Art. 2

L'article 1022 du Code judiciaire est complété par deux alinéas rédigés comme suit:

“Lorsque l'instance se clôture par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu ou lorsqu'une partie succombante a comparu à l'audience d'introduction mais n'a pas contesté la demande ou qu'elle demande exclusivement des termes et délais, le montant de l'indemnité de procédure est celui de l'indemnité minimale.

Aucune indemnité n'est due à charge de l'État:

1° lorsque le ministère public intervient dans les procédures civiles conformément à l'article 138bis, § 1er, du Code judiciaire;

2° lorsque l'auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail conformément à l'article 138bis, § 2, du Code judiciaire.

CHAPITRE III

Modification du Code d'instruction criminelle

Art. 3

Dans l'article 162bis, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle, modifié par les lois des 12 mars 1988 et 21 avril 2007, les mots “ainsi qu'envers le civilement responsable” sont insérés entre les mots “prévenu” et les mots “à l'indemnité visée à l'article 1022 du Code judiciaire”.

HOOFDSTUK IV

Overgangsbepaling

Art. 4

De artikelen 2 en 3 zijn van toepassing op de zaken die hangende zijn op het moment dat ze inwerking treden.

HOOFDSTUK V

Inwerkingtreding

Art. 5

Met uitzondering van dit artikel bepaalt de Koning de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van deze wet.

CHAPITRE IV

Disposition transitoire

Art. 4

Les articles 2 et 3 sont applicables aux affaires en cours au moment de leur entrée en vigueur.

CHAPITRE V

Entrée en vigueur

Art. 5

À l'exception du présent article, le Roi fixe la date d'entrée en vigueur des dispositions de la présente loi.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE NR. 47.167/2 van 28 september 2009

De RAAD VAN STATE, afdeling Wetgeving, tweede kamer, op 1 september 2009 door de Minister van Justitie verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van wet "tot wijziging van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering", heeft het volgende advies gegeven:

Aangezien de adviesaanvraag ingediend is op basis van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is vervangen bij de wet van 2 april 2003, beperkt de afdeling Wetgeving overeenkomstig artikel 84, § 3, van de voornoemde gecoördineerde wetten haar onderzoek tot de rechtgrond van het voorontwerp, de bevoegdheid van de steller van de handeling en de te vervullen voorafgaande vormvereisten.

Wat deze drie punten betreft, geeft het voorontwerp aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Strekking van het voorontwerp

De verhaalbaarheid van de erelonen heeft al een overvloed aan controverses doen ontstaan en doet dat nog altijd, in die mate dat ze in talrijke procedures tot een proces in het proces heeft geleid, hoewel die controverses gedeeltelijk zijn afgenomen door de gewezen rechterlijke beslissingen, in het bijzonder die van het Grondwettelijk Hof ¹.

Het is de bedoeling van de steller van het voorliggende voorontwerp van wet om de problemen weg te werken die zich hebben voorgedaan sinds de eerste toepassingen van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat.

Volgens de memorie van toelichting is dus wetgevend optreden vereist "met het oog op de nodige verduidelijking en dit teneinde [...] aan de bestaande rechtsonzekerheid te verhelpen".

Bijzondere opmerkingen

Dispositief

Artikel 2

A. Procedure bij verstek of op tegenspraak wanneer de vordering niet wordt betwist (ontworpen artikel 1022, zevende lid)

¹ In verband met deze hele problematiek zie P. Taelman en S. Voet, "De verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing" in *De procesrechtswetten van 2007 - Les lois de procédure de 2007 ... revisited!*, P. Van Orshoven en B. Maes (eds), Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk Recht - Centre Interuniversitaire de Droit Judiciaire, Die Keure - La Charte, 2009, blz. 125 tot 208 en de talrijke aangehaalde literatuurplaatsen.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 47.167/2 du 28 septembre 2009

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre de la Justice, le 1er septembre 2009, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi "modifiant l'article 1022 du Code judiciaire et l'article 162bis du Code d'instruction criminelle", a donné l'avis suivant:

Comme la demande d'avis est introduite sur la base de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, tel qu'il est remplacé par la loi du 2 avril 2003, la section de législation limite son examen au fondement juridique de l'avant-projet, à la compétence de l'auteur de l'acte ainsi qu'à l'accomplissement des formalités préalables, conformément à l'article 84, § 3, des lois coordonnées précitées.

Sur ces trois points, l'avant-projet appelle les observations ci-après.

Portée de l'avant-projet

La matière de la répétibilité des honoraires a suscité et suscite encore des controverses foisonnantes, au point de générer dans de nombreuses procédures un procès dans le procès, il est vrai partiellement apaisées par l'apport des décisions de justice rendues, singulièrement celles de la Cour constitutionnelle ¹.

Il s'agit, dans l'intention de l'auteur de l'avant-projet de loi à l'examen, de remédier aux problèmes apparus dès les premières applications de la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité honoraires et des frais d'avocat.

D'après l'exposé des motifs, une intervention législative est donc nécessaire "pour opérer des clarifications nécessaires afin de mettre fin à l'insécurité juridique existante".

Observations particulières

Dispositif

Article 2

A. Procédure par défaut ou contradictoire en l'absence de contestation de la demande (article 1022, alinéa 7, en projet)

¹ Voir sur l'ensemble de cette problématique P. Taelman et S. Voet, "De verhaalbaarheid van de advocaten honoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing" in *De procesrechtswetten van 2007 B Les lois de procédure de 2007 Y revisited!*, P. Van Orshoven et B. Maes (eds), Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk Recht - Centre Interuniversitaire de Droit Judiciaire, Die Keure B La Charte, 2009, p. 125 à 208 et les multiples références citées.

1. Artikel 6 van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt:

“Wanneer de zaak wordt afgesloten met een beslissing gewezen bij verstek, en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, is het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding dat van de minimumvergoeding.”

Voortaan wordt deze regel opgenomen in de wet, wat de rechtszekerheid gebiedt ².

Bovendien wordt de toepassing van die regel door het voorontwerp uitgebreid tot de situatie die zich voordoet “wanneer een in het ongelijk gestelde partij op de inleidende zitting is verschenen maar de vordering niet heeft betwist of wanneer zij uitsluitend uitstel van betaling vraagt” ³.

Het gaat er dus om dezelfde regel toe te passen op situaties die erg vergelijkbaar kunnen zijn, onder voorbehoud van een eventuele aanpassing van die vergoeding op basis van artikel 1022, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek ⁴, maar die bepaling kan enkel worden toegepast op de grondslag van een rechterlijke toetsing en met inachtneming van het beginsel van hoor en wederhoor wat betreft de voorwaarden voor de toepassing ervan.

2. Volgens de ontworpen tekst is in geval van verstek vereist dat “geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen”, zodat het niet voldoende zou zijn dat één van de in het ongelijk gestelde partijen zulke voorwaarden zou vervullen. Zulks lijkt evenwel niet het geval te zijn wanneer “een partij op de inleidende zitting is verschenen” zonder een betwisting op te werpen; in dat geval en wanneer er verscheidene partijen in het ongelijk zijn gesteld, vergt de tekst immers niet dat ze alle dezelfde houding hebben aangenomen. De tekst zou aldus moeten worden aangepast dat de verwerende partijen in alle omstandigheden dezelfde houding aannemen: ofwel laten ze alle verstek gaan, ofwel verschijnen ze alle.

² In sommige beslissingen is de toepassing van artikel 6 van dat koninklijk besluit van 26 oktober 2007 immers van de hand kunnen worden gewezen, omdat artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek de Koning niet zou hebben gemachtigd om het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding te verlagen wegens verstek van de in het ongelijk gestelde partij, maar dat standpunt is terecht betwist door H. Boularbah (zie T. Vred. Brussel, 4e kanton, 8 februari 2008, Tijdschrift van de Vrede- en Politie-rechters, 2008, blz. 367 en notitie van H. Boularbah, “Indemnité de procédure et jugement par défaut”; Arbeidsrechtbank, Luik, 9 april 2008, JLMB, 2008, blz. 1157).

³ Als het de bedoeling is de misbruiken van de verstekprocedure tegen te gaan zoals de steller van het voorontwerp voor ogen lijkt te hebben (zie bespreking van artikel 2), dan wordt die doelstelling niet bereikt door de ontworpen tekst, aangezien de steller van de tekst deze regeling doortrekt tot andere situaties die volgens hem behartigenswaardiger zouden kunnen zijn. Bij die benadering, die problemen doet rijzen uit het oogpunt van het algemene principe van verstek - dat een vorm van tegenspraak tegen de vordering blijft - moet dus een voorbehoud worden gemaakt.

⁴ Dat lid is aangepast door de wet van 22 december 2008 (*Belgisch Staatsblad*, 12 januari 2009), zodat de rechter voortaan één van de partijen kan polsen over de mogelijke aanpassing - bij een met bijzondere redenen omklede beslissing - van het bedrag van de vergoeding op basis van de vastgestelde parameters.

1. L'article 6 de l'arrêté royal du 26 octobre 2007 fixant le tarif des indemnités de procédure visées à l'article 1022 du Code judiciaire énonce ce qui suit:

“Lorsque l'instance se clôture par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu, le montant de l'indemnité de procédure est celui de l'indemnité minimale”.

Désormais cette règle sera inscrite dans la loi, ce que “commande la sécurité juridique” ².

De plus, l'avant-projet étend l'application de cette règle à la situation se présentant “lorsqu'une partie succombante a comparu à l'audience d'introduction mais n'a pas contesté la demande ou qu'elle demande exclusivement des termes et délais” ³.

Il s'agit donc d'appliquer la même règle à des situations qui peuvent être fort proches l'une de l'autre sous la réserve d'une possible adaptation de cette indemnité sur la base de l'article 1022, alinéa 3, du Code judiciaire ⁴, mais l'application de ce texte ne peut s'effectuer que sur la base d'un contrôle judiciaire et dans le respect du contradictoire des conditions de son application.

2. Selon le texte en projet, il est requis, en cas de défaut, “qu'aucune partie succombante n'ait jamais comparu”, de telle sorte qu'il ne suffirait pas qu'une seule des parties succombantes satisfasse à de telles conditions. Or, tel ne semble pas être le cas lorsqu'“une partie a comparu à l'audience d'introduction” sans élever de contestation; en effet, le texte n'exige pas, en cette hypothèse et en cas de pluralité de parties succombantes, que celles-ci aient toutes adopté la même attitude. Le texte devrait être adapté afin de prévoir, en toutes circonstances, une identité d'attitude des parties défenderesses: soit elles sont toutes défaillantes soit elles sont toutes comparantes.

² En effet, certaines décisions ont pu écarter l'application de l'article 6 de cet arrêté royal du 26 octobre 2007 car l'article 1022 du Code judiciaire n'aurait pas habilité le Roi à réduire le montant de l'indemnité de procédure au motif du défaut de la partie succombante, mais cette position a été pertinemment contestée par H. Boularbah (voir J.P. Bruxelles, 4e canton, 8 février 2008, J.J.P., 2008, p. 367 et la note H. Boularbah, “Indemnité de procédure et jugement par défaut”, *Trav. Liège*, 9 avril 2008, J.L.M.B., 2008, p. 1157).

³ S'il s'agissait de remédier aux abus de la procédure par défaut comme semble l'envisager l'auteur de l'avant-projet (voir le commentaire de l'article 2), le texte en projet n'y remédie pas, puisqu'il étend ce régime à d'autres situations qui pourraient être à ses yeux plus dignes de considération. Cette approche, qui fait problème au regard du principe général du défaut - lequel reste un mode de contradiction de la demande -, appelle dès lors une réserve.

⁴ Cet alinéa a été adapté par la loi du 22 décembre 2008 (*Moniteur belge*, 12 janvier 2009) de telle sorte que dorénavant le juge peut interpellier une des parties sur la possible adaptation du montant de l'indemnité B par décision spécialement motivée B sur la base des paramètres prévus.

3. Overigens kan de term “betwist” aanleiding geven tot discussie wanneer een partij zich gedraagt aan de wijsheid van de rechter, aangezien zo een houding beschouwd wordt als de uiting van niet uitdrukkelijk geformuleerde betwisting. Doordat het zich gedragen aan de wijsheid van de rechter gelijkstaat met een betwisting van de vordering, wat de actieve rechter ertoe noopt ter compensatie zelf middelen aan te voeren en, in voorkomend geval, de eiser ertoe noodzaakt kosten te maken voor zijn wederantwoord, is het dan niet geboden de woorden “de vordering niet heeft betwist” te vervangen door een meer beperkende formulering, waarin wordt bepaald dat “onder voorbehoud van een vonnis waarin tot een schikking wordt besloten” de verschenen partijen “de vordering aanvaard moeten hebben of zich ertoe beperkt hebben uitstel van betaling te vragen”?

4. De tekst zou bijgevolg aldus kunnen worden gesteld:

“Wanneer het geding wordt afgesloten, hetzij met een beslissing gewezen bij verstek en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, hetzij bij een beslissing op tegenspraak wanneer alle partijen op de inleidende zitting verschenen zijn maar ze, onder voorbehoud van een vonnis waarin tot een schikking wordt besloten, de vordering aanvaard hebben of zich ertoe beperkt hebben uitstel van betaling te vragen, is het bedrag van de rechtsplegingvergoeding dat van de minimumvergoeding.”

B. Openbaar Ministerie hoofdp partij in het burgerlijk proces - Geen vergoeding verschuldigd ten laste van de Staat (ontworpen artikel 1022, achtste lid)

1. Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek zou aangevuld worden met een achtste lid, dat bepaalt dat de Staat geen rechtplegingsvergoeding verschuldigd is wanneer het openbaar ministerie als partij in het proces tusssekomt in een burgerlijke procedure, dat wil zeggen in de gevallen bepaald in artikel 138bis, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek.

Volgens het huidige recht is de toepassing van het beginsel van de verhaalbaarheid op strafzaken beperkt tot de relatie beklaagde - burgerlijke partij (artikelen 128, 162bis en 369bis van het Wetboek van Strafvordering). Verhaalbaarheid geldt dus niet voor de verhouding beklaagde - Staat, vertegenwoordigd door het openbaar ministerie. Wat dat betreft heeft immers het Grondwettelijk Hof meer bepaald het volgende gesteld ⁵:

“Wegens de opdracht die aan het openbaar ministerie is toegewezen, vermocht de wetgever ervan uit te gaan dat een regeling volgens welke een rechtplegingsvergoeding verschuldigd zou zijn telkenmale de vordering van het openbaar ministerie zonder gevolg blijft, niet tot de laatstgenoemde diende te worden uitgebreid.

De wetgever zou weliswaar ten laste van de Staat, ten behoeve van wie het voorwerp uitmaakt van een beslissing tot vrijspraak of buitenvervolginstelling, een vergoedingsregeling kunnen invoeren die rekening houdt met de specifieke kenmerken van het strafrechtelijk contentieux.

⁵ Zie GH, nr. 182/2008, 18 december 2008, B.19.9. en B.19.10.

3. Par ailleurs, le terme "contesté" peut prêter à discussion lorsqu'une partie se réfère à justice, une telle attitude étant considérée comme l'expression d'une contestation non expressément formulée. Or, dans la mesure où le référé à justice vaut contestation de la demande, ce qui oblige le juge actif à suppléer aux moyens et, le cas échéant, le demandeur à exposer des frais de réplique, n'y aurait-il pas lieu de substituer aux termes "n'a pas contesté la demande" une formulation plus restrictive prévoyant que, "sans préjudice d'un jugement d'accord", les parties comparantes devraient avoir "accepté la demande ou s'être limitées à solliciter des termes et délais"?

4. Le texte pourrait dès lors se lire de la manière suivante:

"Lorsque l'instance se clôture soit par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu, soit par une décision contradictoire lorsque toutes les parties ont comparu à l'audience d'introduction mais, sans préjudice d'un jugement d'accord, ont accepté la demande ou se sont limitées à solliciter des termes et délais, le montant de l'indemnité est celui de l'indemnité minimale".

B. Ministère public partie principale dans le procès civil - Absence d'indemnité due à charge de l'État (article 1022, alinéa 8, en projet)

1. L'article 1022 du Code judiciaire serait complété par un alinéa 8 prévoyant qu'aucune indemnité de procédure n'est due à charge de l'État lorsque le ministère public intervient comme partie au procès dans une procédure civile, c'est-à-dire dans les hypothèses prévues à l'article 138bis, §§ 1er et 2, du Code judiciaire.

Selon le droit actuel, l'application du principe de la répétabilité aux affaires pénales est limitée aux relations entre le prévenu et la partie civile (articles 128, 162bis et 369bis du Code d'instruction criminelle). La répétabilité ne joue donc pas dans les relations entre le prévenu et l'État, représenté par le ministère public. La Cour constitutionnelle a en effet considéré notamment ce qui suit ⁵:

“En raison de la mission qui est dévolue au ministère public, le législateur a pu considérer qu'il ne convenait pas d'étendre à son égard un système selon lequel une indemnité de procédure serait due chaque fois que son action reste sans effet.

Sans doute le législateur pourrait-il organiser à charge de l'État, en faveur de ceux qui font l'objet d'une décision d'acquiescement ou de non-lieu, un système d'indemnisation qui tienne compte des spécificités du contentieux pénal.

⁵ Voir CC, n° 182/2008, 18 décembre 2008, B.19.9. et B.19.10.

Maar uit het feit dat hij de forfaitaire vergoedingsregeling waarin de bestreden bepalingen voorzien, niet heeft uitgebreid ten laste van de Staat in geval van vrijspraak of buitenvervolginstelling, vloeit niet voort dat hij de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, zou hebben geschonden.”

In de ontworpen tekst wordt die regel uitgebreid tot de burgerlijke procedure om te voorkomen dat de Belgische Staat veroordeeld wordt tot betaling van een rechtplegingsvergoeding wanneer het openbaar ministerie, dat optreedt in burgerlijke of sociale zaken, als hoofdpartij in het ongelijk wordt gesteld ⁶.

2. Het ontworpen artikel 1022, achtste lid, 1°, zou nauwkeuriger als volgt moeten worden gesteld:

“Wanneer het openbaar ministerie bij wege van rechtsvordering in burgerlijke procedures tussenkomt overeenkomstig artikel 138bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek.”

Immers, zoals in de memorie van toelichting te lezen staat “enkel en alleen wanneer [het] handelt bij wege van rechtsvordering, wordt het openbaar ministerie beschouwd als procespartij” en niet wanneer het optreedt bij wege van advies in zaken die meegedeeld kunnen worden of bij wege van vordering.

Ook al kan niet worden ontkend dat de belangen die het openbaar ministerie moet verdedigen van een heel andere aard zijn dan die van een gewone rechtzoekende, de steller van het voorontwerp moet in de memorie van toelichting beter wettigen in welk opzicht de tussenkomst van het openbaar ministerie in een burgerlijk proces, wat betreft de verplichting om de rechtsplegingsvergoeding te storten aan de partij die het proces wint, onder eenzelfde regeling moet vallen als die welke door het Grondwettelijk Hof is goedgekeurd voor strafzaken ⁷.

C. Artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek

1. Artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt het volgende: “Wanneer meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van dezelfde in het ongelijk gestelde partij genieten, bedraagt het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen aanspraak kan maken. Ze wordt door de rechter tussen de partijen verdeeld.”

In het voorontwerp wordt dat lid nergens gewijzigd, maar in het ontwerp van koninklijk besluit gevoegd bij de adviesaanvraag wordt in uitzicht gesteld artikel 1, tweede lid, van het koninklijk besluit van 30 november 1970 tot vaststelling van het tarief van de invorderbare kosten bedoeld in arti-

⁶ Zie wat de huidige situatie betreft P. Taelman en S. Voet, op. cit., blz. 154, nr. 27.

⁷ Zie inzonderheid het arrest-Stankiewicz tegen Polen van 2 april 2006 van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Mais, de ce qu'il n'a pas étendu, à charge de l'État en cas d'acquiescement ou de non-lieu, le système d'indemnisation forfaitaire prévu par les dispositions attaquées, il ne s'ensuit pas qu'il aurait violé les articles 10 et 11 de la Constitution combinés avec l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme”.

Le texte en projet étend cette règle à la procédure civile en vue d'empêcher la condamnation de l'État belge au paiement d'une indemnité de procédure lorsque le ministère public, agissant en matière civile ou sociale, succombe en sa qualité de partie principale ⁶.

2. L'article 1022, alinéa 8, en projet devrait énoncer de manière plus précise au 1°:

“Lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les procédures civiles conformément à l'article 138bis, § 1er, du Code judiciaire”.

En effet, ainsi que le précise l'exposé des motifs, “ce n'est que lorsqu'il agit par voie d'action que le ministère public est considéré comme une partie au procès” et non lorsqu'il intervient par voie d'avis dans les affaires communicables ou par voie de réquisition.

Si l'on ne peut contester que les intérêts que le ministère public a la charge de défendre sont d'une autre nature que ceux du justiciable ordinaire, il appartient à l'auteur de l'avant-projet de mieux justifier dans l'exposé des motifs en quoi l'intervention du ministère public dans un procès civil doit être soumise, quant à l'obligation de verser l'indemnité de procédure à la partie qui gagne le procès, à un régime identique à celui qui a été validé par la Cour constitutionnelle en matière pénale ⁷.

C. Concernant l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire

1. En vertu de l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire, “lorsque plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une même partie succombante, ce montant est au maximum le double de l'indemnité de procédure maximale à laquelle peut prétendre le bénéficiaire qui est fondé à réclamer l'indemnité la plus élevée. Elle est répartie entre les parties par le juge”.

Aucune modification de cet alinéa n'est prévue par l'avant-projet mais le projet d'arrêté royal joint à la demande d'avis envisage la réintroduction dans l'article 1er, alinéa 2, de l'arrêté royal du 26 octobre 2007, précité de l'article 1er, alinéa 2, de l'arrêté royal du 30 novembre 1970 fixant pour

⁶ Voir en ce qui concerne la situation actuelle P. Taelman et S. Voet, op. cit., p. 154, n° 27.

⁷ Voir notamment l'arrêt Stankiewicz c. Pologne du 2 avril 2006 de la Cour européenne des droits de l'homme.

kel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek opnieuw in te voeren in artikel 1, tweede lid, van het voornoemde koninklijk besluit van 26 oktober 2007⁸. Het overnemen van die bepaling doet het probleem rijzen van de precieze verhouding tussen deze bepaling en artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek. Daarover wordt echter niets gezegd.

Daarbij komt de schrapping van de verwijzing naar artikel 560 van het Gerechtelijk Wetboek⁹ in artikel 2, tweede lid, van het voornoemde koninklijk besluit van 26 oktober 2007 (artikel 6 van het ontwerp tot wijziging van dat koninklijk besluit), aangezien die schrapping alleen begrepen kan worden in relatie tot het huidige artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

2. Teneinde in deze zeer gevoelige materie zo veel mogelijk te voorkomen dat nieuwe betwistingen zouden rijzen, wat betreurenswaardig zou zijn, en om er zo goed mogelijk voor te zorgen dat precieze en duidelijke teksten gelden, lijkt het raadzaam om artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek te wijzigen uitgaande van de begrippen aanleg en gerechtelijke band, aangezien de veroordeling tot het betalen van de kosten een van de gevolgen is van de gerechtelijke band¹⁰.

Er is een aanleg wanneer voor een rechtscollège een procedure is aangespannen; in die zin doet het inleidend verzoekschrift een gerechtelijke band ontstaan tussen de partijen die erin staan. Doordat verzoeken tot tussenkomst formeel moeten worden gedaan (artikelen 15 en 16 van het

l'exécution de l'article 1022 du Code judiciaire le tarif des dépens recouvrables⁸. La reprise de ce texte pose le problème de l'articulation exacte entre celui-ci et l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire. Cependant aucune indication n'est fournie à ce sujet.

Il y a lieu d'ajouter la suppression de la référence à l'article 560 du Code judiciaire⁹ dans l'article 2, alinéa 2, de l'arrêté royal du 26 octobre 2007 précité (article 6 du projet modifiant cet arrêté royal), cette suppression ne pouvant se comprendre qu'en relation avec l'actuel article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire.

2. Afin de prévenir, dans ce domaine très délicat, dans la mesure du possible, l'émergence regrettable de nouveaux contentieux et de sécuriser au maximum l'application de textes précis et clairs, il semble que, dans la mesure où la condamnation aux dépens est une des conséquences du lien d'instance¹⁰, l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire pourrait être modifié au départ des notions d'instance et de lien d'instance.

Il y a instance lorsqu'une procédure est engagée devant une juridiction; en ce sens, la demande introductive d'instance génère un lien d'instance entre les parties qui y figurent. Mais, par la formalisation d'une demande en intervention (articles 15 et 16 du Code judiciaire), un lien d'instance supplémentaire

⁸ "De vergoedingen worden begroot voor elke aanleg en ten aanzien van elke partij die door een advocaat bijgestaan wordt en een eigen belang heeft. Indien eenzelfde advocaat verscheidene partijen bijstaat die een gemeenschappelijke vordering instellen of concluderen in dezelfde zin, wordt de vergoeding tussen hen verdeeld."

⁹ Deze bepaling, die niet het geval betreft van verscheidene vorderingen die uitgaan van één enkele partij, doch het geval van verscheidene partijen (zie in die zin A. Fettweis, La compétence, Larcier, 1971, p. 780, nr. 116), luidt als volgt: "Wanneer een of meer eisers optreden tegen een of meer verweerders, wordt de bevoegdheid bepaald door de totale gevorderde som, ongeacht ieders aandeel daarin." Voorts valt op te merken dat artikel 2, tweede lid, van het voornoemde koninklijk besluit van 26 oktober 2007 volstrekt gerechtvaardigd is ten aanzien van artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, voor zover het, voor het bepalen van het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding, niet verwijst naar artikel 620 van het Gerechtelijk Wetboek, dat het volgende bepaalt: "Wanneer de tegenvordering en de vordering tot tussenkomst, strekkende tot het uitspreken van een veroordeling, ontstaan uit het contract of het feit dat aan de oorspronkelijke rechtsvordering ten grondslag ligt, of wanneer de tegenvordering ontstaat uit de tergende of roekeloze aard van deze vordering, wordt de aanleg bepaald door samenvoeging van het bedrag van de hoofdvordering en het bedrag van de tegenvordering en de vordering tot tussenkomst." Met andere woorden, in het geval genoemd in artikel 1022, vijfde lid, worden de bedragen van de vorderingen niet samengevoegd in de zin van de artikelen 560 en 620 van het Gerechtelijk Wetboek die in zulk een samenvoeging voorzien voor het bepalen van de bevoegdheid of de aanleg.

¹⁰ A. Fettweis, Manuel de procédure civile, Luik, 1987, blz. 584, nr. 592. In artikel 1022, vijfde lid, waarin wordt bepaald dat "wanneer meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van dezelfde in het ongelijk gestelde partij genieten [...]" wordt overigens rekening gehouden met de aanwezigheid van een zelfde gerechtelijke band tussen een veelheid aan partijen.

⁸ "Ces indemnités sont taxées pour chaque instance et à l'égard de chaque partie assistée d'un avocat et ayant un intérêt distinct. Lorsqu'un même avocat assiste plusieurs parties qui forment une demande commune ou qui concluent aux mêmes fins, l'indemnité se partage entre elles".

⁹ En vertu de cette disposition, laquelle ne concerne pas l'hypothèse d'une pluralité de demandes émanant d'une seule partie mais une pluralité de parties (voir en ce sens A. Fettweis, La compétence, Larcier, 1971, p. 80, n° 116), "Lorsqu'un ou plusieurs demandeurs agissent contre un ou plusieurs défendeurs, la somme totale réclamée fixe la compétence, sans égard à la part de chacun d'eux dans cette somme". On ajoute que l'article 2, alinéa 2, de l'arrêté royal du 26 octobre 2007 précité est entièrement justifié en rapport avec l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire dans la mesure où il ne se réfère pas, pour la détermination du montant de l'indemnité de procédure, à l'article 620 du Code judiciaire, aux termes duquel, "Lorsque la demande reconventionnelle et la demande en intervention, tendant à la prononciation d'une condamnation, dérive soit du contrat ou de fait qui sert de fondement à l'action originaire, ou lorsque la demande reconventionnelle dérive soit du caractère vexatoire ou téméraire de cette demande, le ressort se détermine en cumulant le montant de la demande principale et le montant de la demande reconventionnelle et de la demande en intervention". En d'autres termes, dans le cas de figure visé à l'article 1022, alinéa 5, il n'y a pas de cumul du montant des demandes au sens des articles 560 et 620 du Code judiciaire organisant un tel cumul pour la détermination de la compétence ou du ressort.

¹⁰ A. Fettweis, Manuel de procédure civile, Liège, 1987, p. 584, n° 592. Au demeurant, en énonçant que, "lorsque plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une même partie succombante [Y]", l'article 1022, alinéa 5, envisage la présence dans un même lien d'instance d'une pluralité de parties.

Gerechtigd Wetboek), wordt in het proces evenwel een extra gerechtelijke band tot stand gebracht, die ontstaat tussen één of meer partijen bij de oorspronkelijke aanleg en een of meer derden, die door een tussenvordering tot tussenkomst, partijen bij de aanleg zijn geworden.

Als zulks werkelijk de reikwijdte is van de huidige en geplande teksten - er wordt immers geen enkele precisering verstrekt in verband met een tussenkomst in de voornoemde zin ¹¹ - is het onontbeerlijk die reikwijdte te verduidelijken, zodat artikel 1022, vijfde lid, als volgt zou kunnen worden gesteld:

“Wanneer binnen eenzelfde gerechtelijke band meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van één of meer in het ongelijk gestelde partijen genieten, bedraagt het bedrag ervan maximaal het dubbele van ...”.

Door uitdrukkelijk te gewagen van het geval van “één of meer in het ongelijk gestelde partijen”, zou de wetgever een einde maken aan de moeilijkheden die rijzen door de juiste

est introduit dans le procès et s'établit entre une ou plusieurs parties à l'instance originaire et un ou plusieurs tiers devenus, par le biais d'une demande incidente en intervention, parties à celle-ci.

Si telle est réellement la portée des textes actuels et projetés - en effet aucune précision n'est fournie au sujet d'une intervention au sens précité ¹¹ -, il serait indispensable qu'elle soit explicitée, de manière telle que l'article 1022, alinéa 5, pourrait être libellé de la manière suivante:

“Lorsque, dans un même lien d'instance, plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une ou de plusieurs parties succombantes, son montant est ...”.

En envisageant expressément l'hypothèse d'“une ou plusieurs parties succombantes”, le législateur mettrait fin aux difficultés suscitées par la portée exacte de ce texte, alors qu'actuellement il se limite, textuellement, à la seule

11 In het verslag aan de Koning van het ontwerp van koninklijk besluit dat bij de adviesaanvraag is gevoegd, wordt qua tussenvorderingen alleen gewag gemaakt van het geval van tegenvorderingen, waarbij aangegeven wordt dat “de rechtsplegingsvergoeding [...] dus de [verrichte] prestaties [dekt] binnen de rechtsband die ontstaat is tussen de eiser en de verweerder. De instelling van een tegenvordering heeft geen ontduubeling van die rechtsband tot gevolg en geeft bijgevolg geen aanleiding tot een afzonderlijke rechtsplegingsvergoeding” (voor deze controverse, zie inzonderheid J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, “La loi du 21 avril 2007 pour la répétibilité des frais et honoraires d'avocat”, J.T., 2008, blz. 43, nr. 22bis; P. Taelman en S. Voet, op. cit., blz. 196, nr. 76). Die vermelding is weliswaar uiterst belangrijk, daar ze een controverse beslecht op basis van hetgeen blijkbaar het fundament is van de regel “de rechtsband” die in het proces is ontstaan, dat wil zeggen de gerechtelijke band. Logischerwijze moet daaruit volgen dat de agressieve vordering tot tussenkomst, die noodzakelijkerwijze tot een veroordeling strekt in tegenstelling tot de bewaring nastrevende vordering tot tussenkomst, voor het verschuldigd zijn van de rechtsplegingsvergoeding onder dezelfde regeling valt als de gerechtelijke band die ontstaat door het inleidend verzoekschrift (J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, op. cit., blz. 44, nr. 22ter; zie eveneens, wat betreft de extra gerechtelijke band die ontstaat door de vordering tot tussenkomst, Cass. 23 april 2007, R.A.B.G., 2008, blz. 313). Een bewaring nastrevende vordering tot tussenkomst, daarentegen, kan geen aanleiding geven tot het toekennen van een rechtsplegingsvergoeding, aangezien de tot bewaring tussenkomende partij het proces niet wint of verliest (J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, op. cit., blz. 49, nr. 51; zie eveneens A. Fettweis, op. cit., blz. 588, nr. 928).

11 Le rapport au Roi du projet d'arrêté royal joint à la demande d'avis évoque seulement, en ce qui concerne les demandes incidentes, le sort de la demande reconventionnelle en précisant que “l'indemnité de procédure couvre donc les prestations effectuées dans le cadre du lien juridique qui est né entre le demandeur et le défendeur. L'introduction d'une demande reconventionnelle n'entraîne pas un dédoublement de ce lien juridique et ne donne dès lors pas lieu à une indemnité de procédure distincte” (sur cette controverse, voir notamment J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, “La loi du 21 avril 2007 pour la répétibilité des frais et honoraires d'avocat”, J.T., 2008, p. 43, n° 22bis; P. Taelman et S. Voet, op. cit., p. 196, n° 76). Certes, cette indication est extrêmement importante car elle règle une controverse sur la base de ce qui semble bien être le socle de la règle “le lien juridique” établi dans le procès, c'est-à-dire le lien d'instance. En toute logique, il doit en résulter que la demande en intervention agressive, qui doit nécessairement tendre à une condamnation, à l'exclusion de la demande en intervention conservatoire, est soumise au même régime, pour la déduction de l'indemnité de procédure, que le lien d'instance généré par la demande introductive d'instance (J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, op. cit., p. 44, n° 22ter; voir aussi, en ce qui concerne le lien d'instance supplémentaire créé par la demande en intervention, Cass., 23 avril 2007, R.A.B.G., 2008, p. 313). Par contre une demande en intervention conservatoire ne peut pas donner lieu à l'octroi d'une indemnité de procédure car “l'intervenant conservatoire ne gagne ni ne perd le procès” (J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, op. cit., p. 49, n° 51; voir aussi A. Fettweis, op. cit., p. 588, n° 928).

reikwijdte van die tekst, die thans, volgens de bewoordingen ervan, alleen slaat op het geval van verscheidene in het gelijk gestelde partijen ¹², tegenover eenzelfde in het ongelijk gestelde partij ¹³.

hypothèse d'une pluralité de gagnants ¹² opposés à une même partie succombante ¹³.

¹² Als slechts één partij in het gelijk is gesteld, wordt in het kader van eenzelfde gerechtelijke band geen rekening gehouden met het aantal tegenpartijen. In het verslag aan de Koning van het ontwerp van koninklijk besluit dat bij de adviesaanvraag is gevoegd, wordt aangegeven dat de zinsnede "per aanleg en ten aanzien van elke partij die door een advocaat bijgestaan wordt en een eigen belang heeft" betekent dat elke partij slechts één rechtsplegingsvergoeding kan ontvangen binnen dezelfde aanleg, zonder rekening te houden met het aantal tegenpartijen of met de tussengeschillen in de loop van het geding (blz. 2, punt 1). Ten slotte moet artikel 1020 van het Gerechtelijk Wetboek worden toegepast, welk artikel als volgt luidt: "De verwijzing in de kosten wordt van rechtswege verdeeld per hoofd, tenzij het vonnis anders beschikt. Zij wordt hoofdelijk uitgesproken, indien de voornaamste veroordeling zelf hoofdelijkheid medebrengt."

¹³ Zie J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, op. cit., blz. 49 en 50. Hier kan dienstig worden verwezen naar een arrest van het Hof van Cassatie van 2 december 2008 (rolnummer: P.08.0589.N) waaruit het volgende blijkt: "De beperking van artikel 1022, vijfde lid, Gerechtelijk Wetboek, die inhoudt dat wanneer meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van dezelfde in het ongelijk gestelde partij genieten, het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding bedraagt waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen, aanspraak kan maken, geldt enkel ten aanzien van de partij die in het ongelijk is gesteld; zijn meerdere partijen in het ongelijk gesteld dan geldt die beperking enkel voor elk van hen afzonderlijk" (zie in dezelfde zin J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, ibid, blz. 50, nr. 56). Aldus zou in het huidige systeem elke in het ongelijk gestelde partij in het kader van eenzelfde vordering gehouden kunnen zijn tot betaling van de dubbele rechtsplegingsvergoeding aan de in het gelijk gestelde partijen; elke verliezende partij kan weliswaar voor zichzelf verzoeken om toepassing van het maximum dat bij de tekst is ingevoerd, maar in dat systeem zou die dubbele vergoeding zo veel keren aangerekend moeten worden als er verliezende partijen zijn terwijl die in het kader van eenzelfde vordering tegenover dezelfde winnende partijen hadden gestaan, terwijl de laatstgenoemden niet aanzienlijk meer zouden hebben moeten doen dan in het geval dat er slechts één verliezende partij was. Aangezien het gaat om "een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij" (artikel 1022, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek), lijkt dit "gulle" systeem onverantwoord, temeer daar in de tekst rekening wordt gehouden met een geval van vele winnende partijen door te voorzien in een mogelijke verdubbeling van de maximale rechtsplegingsvergoeding. Zo een oplossing, die strijdig is met het gelijkheidsbeginsel vergeleken met het geval van één winnende partij tegenover verscheidene verliezende partijen (zie noot 10), kan niet meer worden aanvaard op basis van de tekst die hier wordt voorgesteld.

¹² S'il y a un seul gagnant, il n'est pas tenu compte, dans le cadre du même lien d'instance, du nombre de parties adverses. Le rapport au Roi précédant le projet d'arrêté royal joint à la demande d'avis précise que le membre de phrase "pour chaque instance et à l'égard de chaque partie, assistée d'un avocat et ayant un intérêt distinct" signifie que chaque partie ne peut recevoir qu'une seule indemnité de procédure dans le cadre de la même instance, sans qu'il soit tenu compte du nombre de parties adverses ou d'incidents au cours de la procédure (p. 2, n° 1). Enfin demeure d'application l'article 1020 du Code judiciaire, aux termes duquel "La condamnation aux dépens se divise de plein droit par tête, à moins que le jugement n'en ait disposé autrement. Elle est prononcée solidairement, si la condamnation principale emporte elle-même solidarité".

¹³ Voir J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, op. cit., p. 49 et 50. Il est utile de faire état d'un arrêt de la Cour de cassation du 2 décembre 2008 (n° de rôle: P.08.0589.N) dont il ressort que "La limitation de l'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire, impliquant que lorsque plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une même partie succombante, son montant est au maximum le double de l'indemnité de procédure maximale à laquelle peut prétendre le bénéficiaire qui est fondé à réclamer l'indemnité la plus élevée, ne vaut qu'à l'égard de la partie succombante; lorsque plusieurs parties succombent, cette limitation ne vaut que pour chacune de celles-ci individuellement" (voir dans le même sens J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, ibid, p. 50, n° 56). Ainsi, dans le système actuel, chaque partie succombante pourrait, dans le cadre d'une même demande, être tenue à la double indemnité de procédure à l'égard des gagnants; certes chacun des perdants peut invoquer à son profit le bénéfice du plafond instauré par le texte mais, dans ce système, cette double indemnité serait comptabilisable autant de fois qu'il y aurait de perdants alors que ceux-ci étaient opposés, dans le cadre de la même demande, aux mêmes gagnants, ceux-ci n'ayant cependant pas à accomplir, de manière significative, davantage de prestations que dans l'hypothèse où il y aurait un seul perdant. S'agissant d'une "intervention forfaitaire dans les frais et honoraires d'avocat de la partie ayant obtenu gain de cause" (article 1022, alinéa 1er, du Code judiciaire), ce système "généreux" apparaît injustifié, d'autant que le texte tient compte de la pluralité de gagnants en prévoyant le doublement possible de l'indemnité de procédure maximale. Une telle solution, contraire au principe d'égalité comparativement au cas de figure d'un seul gagnant opposé à plusieurs succombants (voir note 10), ne pourrait plus être admise sur le fondement du texte ici suggéré.

Aldus zou die tekst het mogelijk kunnen maken om in het raam van de berekening van de rechtsplegingsvergoeding een oplossing aan te reiken voor de problemen betreffende de gevolgen van tussenvorderingen en meerpartijengeschillen ¹⁴.

3. Als zulks de bedoeling is van de steller van het voorontwerp dat strekt tot aanpassing van de regels inzake de rechtsplegingsvergoeding, zou artikel 2, tweede lid, van het voormelde koninklijk besluit van 26 oktober 2007 als volgt kunnen worden gesteld:

“De bedragen worden vastgesteld per gerechtelijke band en ten aanzien van elke partij die door een advocaat wordt bijgestaan. Wanneer eenzelfde advocaat in eenzelfde gerechtelijke band verscheidene partijen bijstaat, wordt de rechtsplegingsvergoeding onder hen verdeeld.”.

In dat systeem heeft een rechtzoekende die met zijn tegenpartijen twee afzonderlijke gerechtelijke banden heeft (bijvoorbeeld een hoofdvordering tegen een hoofdverweerder, gevolgd door een agressieve vordering tot tussenkomst tegen een derde die door de hoofdverweerder in het geding is betrokken), recht hebben op twee rechtsplegingsvergoedingen als hij in het gelijk wordt gesteld. Als de veelheid van gerechtelijke banden evenwel het gevolg is van tactische overwegingen teneinde verschillende rechtsplegingsvergoedingen te genieten, welke situatie vermeden had kunnen worden door de procedure loyaal te voeren en met naleving van de regels van de proceseconomie, zal de toepassing van artikel 1017, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek uitgesloten kunnen worden daar de kosten niet ten laste van de in het ongelijk gestelde partij kunnen worden gebracht doordat ze ontstaan zijn door toedoen van de partij die beweert op de vergoeding ervan aanspraak te kunnen maken ¹⁵.

Zodoende zou het niet nodig zijn om (in artikel 1, tweede lid, van het ontwerp van koninklijk besluit dat bij de adviesaanvraag is gevoegd) de moeilijke afweging te maken tussen hetgeen valt onder de begrippen “eigen belang” en “gemeenschappelijke vordering” of concluderen “in dezelfde zin”. Bovendien zou er perfecte overeenstemming zijn tussen de wet en het koninklijk besluit tot uitvoering ervan.

¹⁴ Voorts zou duidelijkheid moeten worden geschapen omtrent de regel voor de berekening van de rechtsplegingsvergoeding in geval van een gemengde vordering, dat wil zeggen van een vordering met zowel een in geld waardeerbaar gedeelte als een niet in geld waardeerbaar gedeelte (voor deze kwestie zie J.F. Van Drooghenbroeck en B. De Coninck, op. cit., blz. 41, nr. 14, voor wie de keuze van de voordeligste oplossing moet worden overgelaten aan de eiser; zie eveneens P. Taelman en S. VOET, op. cit., blz. 172 tot 174, nr. 43; maar die oplossing wordt niet unaniem aanvaard, zie bijvoorbeeld Pol. Brugge, 8e kamer, 30 september 2008, TGR, 2009, blz. 166; die rechtbank hanteert de regeling van de niet in geld waardebare zaak).

¹⁵ A. Fettweis, op. cit., blz. 587, nr. 25 en de vermelde literatuurverwijzingen; artikel 866 van het Gerechtelijk Wetboek, welk artikel als volgt luidt: “De proceshandelingen en akten die nietig zijn of nodeloze kosten veroorzaken door toedoen van een ministerieel ambtenaar, komen te zijnen laste; hij kan bovendien worden veroordeeld tot schadevergoeding jegens de partij”, is slechts een toepassing van dat algemeen beginsel.

Ainsi, ce texte pourrait permettre de résoudre pour le calcul de l'indemnité de procédure les problèmes relatifs à l'incidence des demandes incidentes et des litiges multipartites ¹⁴.

3. Si telle est la volonté de l'auteur de l'avant-projet tendant à adapter les règles en matière d'indemnité de procédure, l'article 2, alinéa 2, de l'arrêté royal du 26 octobre 2007 précité pourrait alors être libellé de la manière suivante:

“Les montants sont fixés par lien d'instance et à l'égard de chaque partie assistée d'un avocat. Lorsqu'un même avocat assiste plusieurs parties dans le même lien d'instance, l'indemnité se partage entre elles”.

Dans ce système, si un justiciable est uni à ses adversaires par deux liens d'instance distincts (par exemple une demande principale contre un défendeur principal suivie d'une demande en intervention agressive à l'encontre du tiers appelé à la cause par le défendeur principal), il aura droit, s'il triomphe, à deux indemnités de procédure. Mais, si la multiplication de liens d'instance procède de considérations tactiques en vue de bénéficier de plusieurs indemnités de procédure, situation qui aurait pu être évitée en diligentant la procédure de manière loyale et dans le respect des règles de l'économie de procédure, l'article 1017, alinéa 1er, du Code judiciaire pourra être écarté car les dépens ne peuvent être mis à la charge de la partie qui succombe dans la mesure où ils ont été causés par la faute de la partie qui s'en prétend bénéficiaire ¹⁵.

Ce faisant, on éviterait (à l'article 1er, alinéa 2, du projet d'arrêté royal joint à la demande d'avis) la difficile démarcation entre ce qui relève des notions d'“intérêt distinct” et de “demande commune” ou tendant “aux mêmes fins”. De plus il y aurait parfaite homogénéité entre la loi et son arrêté royal d'application.

¹⁴ De même devrait être clarifiée la règle de calcul de l'indemnité de procédure en cas de demande mixte, c'est-à-dire de demande comportant à la fois un chef évaluable en argent et un chef non évaluable en argent (voir sur cette question J.F. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, op. cit., p. 41, n° 14, pour lesquels le choix de la solution la plus favorable doit être laissé à la discrétion du demandeur; voir aussi P. Taelman et S. Voet, op. cit., p. 172 à 174, n° 43; mais, cette solution n'est pas unanimement admise voir par exemple: Pol. Bruges, 8e chambre, 30 septembre 2008, T.G.R., 2009, p. 166; cette juridiction retient le système de l'affaire non évaluable en argent).

¹⁵ A. Fettweis, op. cit., p. 587, n° 25 et les références citées; l'article 866 du Code judiciaire, aux termes duquel “les procédures et les actes nuls ou frustratoires par le fait d'un officier ministériel sont à la charge de cet officier; celui-ci peut, en outre, être condamné aux dommages et intérêts de la partie”, n'est qu'une application de ce principe général.

D. Artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek

Artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek luidt als volgt: “Indien de in het ongelijk gestelde partij van de tweedelijns juridische bijstand geniet, wordt de rechtsplegingsvergoeding vastgelegd op het door de Koning vastgestelde minimum, tenzij in geval van een kennelijk onredelijke situatie. De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt.”

Uit arrest nr. 182/2008 d.d. 18 december 2008 van het Grondwettelijk Hof ¹⁶ volgt dat “de bestreden bepaling [...] alleen in die zin [kan] worden geïnterpreteerd dat zij het de rechter mogelijk maakt het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding verschuldigd door de rechtzoekende die juridische tweedelijnsbijstand geniet, vast te stellen onder het door de Koning bepaalde minimum, en het zelfs op een symbolisch bedrag vast te stellen wanneer hij, met een in het bijzonder op dat punt gemotiveerde beslissing, oordeelt dat het kennelijk onredelijk zou zijn die vergoeding op het door de Koning bepaalde minimum vast te stellen” (B.7.6.6). Hoewel tijdens de parlementaire voorbereiding (B.7.6.4) was verklaard dat de uitzondering het alleen mogelijk zou maken om de vergoeding te verhogen tot boven het minimum, maar nooit om die tot onder dat minimum te verlagen, bevat artikel 1022, vierde lid, geen dergelijke beperking.

Met het oog op de duidelijkheid van de tekst rijst dan ook de vraag of die tekst niet aldus moet worden aangepast dat de laatste zin (“De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt”) als volgt zou luiden:

“Wat dit punt betreft, voorziet de rechter zijn beslissing tot verhoging of verlaging van een bijzondere motivering.”

Artikel 3

Artikel 162*bis*, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering zou voortaan als volgt luiden: “De burgerlijke partij die rechtstreeks heeft gedagvaard en die in het ongelijk wordt gesteld, zal veroordeeld worden tot het aan de beklaagde en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. De vergoeding wordt bepaald door het vonnis.”

Hierbij is het de bedoeling de leemte aan te vullen waarop het Grondwettelijk Hof gewezen heeft in zijn arrest van 5 mei 2009 (nr. 74/2009):

“De in het geding zijnde bepaling (artikel 162*bis* van het Wetboek van Strafvordering) is onbestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij de strafrechter niet toestaat aan de burgerrechtelijk aansprakelijke partij een

D. Concernant l'article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire

En vertu de l'article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire, “si la partie succombante bénéficie de l'aide juridique de deuxième ligne, l'indemnité de procédure est fixée au minimum établi par le Roi, sauf en cas de situation manifestement déraisonnable. Le juge motive spécialement sa décision sur ce point”.

Il ressort de l'arrêt de la Cour constitutionnelle n° 182/2008 du 18 décembre 2008 ¹⁶ que “La disposition [...] ne peut s'interpréter que comme permettant au juge de fixer le montant de l'indemnité de procédure due par le justiciable bénéficiant d'une aide juridique de deuxième ligne en dessous du minimum prévu par la loi, et même de la fixer à un montant symbolique s'il considère, par une décision spécialement motivée sur ce point, qu'il serait déraisonnable de fixer cette indemnité au minimum prévu par la loi” (B.7.6.6). Il avait été déclaré au cours des travaux préparatoires (B.7.6.4) que l'exception ne permettrait que d'élever l'indemnité au-dessus du minimum, mais jamais de la diminuer en-dessous de son minimum mais l'article 1022, alinéa 4, ne contient pas pareille restriction.

Afin de clarifier le texte, la question se pose si celui-ci ne devrait dès lors pas être adapté de manière telle que la dernière phrase (“Le juge motive spécialement sa décision sur ce point”) soit libellée de la manière suivante:

“Sur ce point, le juge motive spécialement sa décision de diminution ou d'augmentation”.

Article 3

Désormais l'article 162*bis*, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle devrait stipuler que “la partie civile qui aura lancé une citation directe et qui succombera sera condamnée envers le prévenu ainsi qu'envers le civilement responsable à l'indemnité visée à l'article 1022 du Code judiciaire. L'indemnité sera liquidée par le jugement”.

Il s'agit de combler la lacune relevée par la Cour constitutionnelle dans un arrêt du 5 mai 2009 (n° 74/2009):

“La disposition en cause (article 162*bis* du Code d'instruction criminelle) est incompatible avec les articles 10 et 11 de la Constitution en ce qu'elle ne permet pas au juge répressif d'accorder à la partie civilement responsable une indemnité

¹⁶ www.grondwettelijkhof.be.

¹⁶ J.T., 2008, p. 101.

rechtsplegingsvergoeding toe te kennen ten laste van de in het ongelijk gestelde rechtstreeks dagende burgerlijke partij”¹⁷.

Die tekst geeft dan ook geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 4

In artikel 4 van het voorontwerp van wet wordt artikel 13 van de voornoemde wet van 21 april 2007 overgenomen, waarin wordt bepaald dat alle overige bepalingen ervan “van toepassing zijn op de zaken die hangende zijn op het moment dat ze in werking treden”.

Die regel van toepasselijkheid op reeds aanhangige zaken is door het Grondwettelijk Hof geldig verklaard¹⁸.

De kamer was samengesteld uit:

De heren,

Y. KREINS, kamervoorzitter,

P. VANDERNOOT,

Mevrouw

M. BAGUET, staatsraden,

De heer

G. DE LEVAL,

De dames

A. VAN WEYEMBERGH, assessoren van de afdeling wetgeving,

A.-C. VAN GEERSDAELE, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer A. Lefebvre, eerste auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer P. Vandernoot.

De griffier, De voorzitter,

A.-C. VAN GEERSDAEL Y. KREINS

¹⁷ In het arrest van het Grondwettelijk Hof wordt daar weliswaar het volgende aan toegevoegd (B.5): “Aangezien de vastgestelde leemte zich bevindt in de aan het Hof voorgelegde tekst, komt het de verwijzende rechter toe een einde te maken aan de door het Hof vastgestelde ongrondwettigheid, nu die vaststelling is uitgedrukt in voldoende precieze en volledige bewoordingen om toe te laten dat de in het geding zijnde bepaling wordt toegepast met inachtneming van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.” De rechtszekerheid is evenwel beter gewaarborgd en er kunnen betwistingen voorkomen worden als de tekst dienovereenkomstig wordt aangepast.

¹⁸ (Grondwettelijk Hof, voormeld arrest nr. 182/2008, B.20.1 tot B.21.3; Grondwettelijk Hof, arrest nr. 49/2009, 11 maart 2009, B.5 en B.6.

de procédure à charge de la partie civile succombante ayant lancé une citation directe”¹⁷.

Ce texte n’appelle donc pas d’observation.

Article 4

L’article 4 de l’avant-projet de loi reprend l’article 13 de la loi du 21 avril 2007 précitée, disposant que toutes ses autres dispositions “sont applicables aux affaires en cours au moment de leur entrée en vigueur”.

Cette règle d’application aux affaires en cours a été validée par la Cour constitutionnelle¹⁸.

La chambre était composée de:

Messieurs,

Y. KREINS, président de chambre,

P. VANDERNOOT,

Madame

M. BAGUET, conseillers d’État,

Monsieur,

G. DE LEVAL,

Mesdames

A. VAN WEYEMBERGH, assesseurs de la section de législation,

A.-C. VAN GEERSDAELE, greffier.

Le rapport a été présenté par M. A. Lefebvre, premier auditeur.

Le greffier, Le président,

A.-C. VAN GEERSDAELE Y. KREINS

¹⁷ Certes l’arrêt de la Cour constitutionnelle ajoutait (B.5): “Étant donné que la lacune constatée est située dans le texte soumis à la Cour, il appartient au juge a quo de mettre fin à l’inconstitutionnalité constatée par la Cour, dès lors que ce constat est exprimé en des termes suffisamment précis et complets pour permettre que la disposition en cause soit appliquée dans le respect des articles 10 et 11 de la Constitution”. La sécurité juridique est toutefois mieux assurée et des contestations peuvent être évitées en adaptant le texte en conséquence.

¹⁸ C.C., n° 182/2008, précité, B.20.1 à B.21.3; C.C., n° 49/2009, 11 mars 2009, B.5 et B.6.

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,

ONZE GROET.

Op voordracht van de Minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

De Minister van Justitie is ermee belast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen:

HOOFDSTUK I**Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

HOOFDSTUK II**Wijziging van het Gerechtelijk Wetboek****Art. 2**

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld met twee leden, luidende:

“Wanneer het geding wordt afgesloten met een beslissing gewezen bij verstek en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, of wanneer alle in het ongelijk gestelde partijen op de inleidende zitting zijn verschenen maar de vordering niet hebben betwist, of wanneer zij uitsluitend uitstel van betaling vragen, is het bedrag van de rechtsplegingvergoeding dat van de minimumvergoeding.

Geen enkele vergoeding is verschuldigd ten laste van de Staat:

1° wanneer het openbaar ministerie bij wege van rechtsvordering in burgerlijke procedures tussenkomt overeenkomstig artikel 138*bis*, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek;

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

À tous, présents et à venir,

SALUT.

Sur la proposition du Ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Le Ministre de la Justice est chargé de présenter en notre nom aux Chambres législatives et de déposer à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit:

CHAPITRE Ier**Disposition générale****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

CHAPITRE II**Modification du Code judiciaire****Art. 2**

L'article 1022 du Code judiciaire est complété par deux alinéas rédigés comme suit:

“Lorsque l'instance se clôture par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu ou lorsque toutes les parties succombantes ont comparu à l'audience d'introduction mais n'ont pas contesté la demande ou qu'elles demandent exclusivement des termes et délais, le montant de l'indemnité de procédure est celui de l'indemnité minimale.

Aucune indemnité n'est due à charge de l'État:

1° lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les procédures civiles conformément à l'article 138*bis*, § 1er, du Code judiciaire;

2° wanneer het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten overeenkomstig artikel 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek.”.

Art. 3

Artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, wordt gewijzigd als volgt:

“Wanneer binnen eenzelfde gerechtelijke band meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van één of meer in het ongelijk gestelde partijen genieten, bedraagt het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen aanspraak kan maken. Ze wordt door de rechter tussen de partijen verdeeld.”.

HOOFDSTUK III

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering

Art. 4

In artikel 162*bis*, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, gewijzigd bij de wetten van 12 maart 1988 en 21 april 2007, worden de woorden “en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon” ingevoegd tussen het woord “beklaagde” en de woorden “betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek”.

HOOFDSTUK IV

Overgangsbepaling

Art. 5

De artikelen 2, 3 en 4 zijn van toepassing op de zaken die hangende zijn op het moment dat ze inwerking treden.

2° lorsque l’auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail conformément à l’article 138*bis*, § 2, du Code judiciaire.”.

Art. 3

L’article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire, est modifié comme suit:

“Lorsque, dans un même lien d’instance, plusieurs parties bénéficient de l’indemnité de procédure à charge d’une ou de plusieurs parties succombantes, ce montant est au maximum le double de l’indemnité de procédure maximale à laquelle peut prétendre le bénéficiaire qui est fondé à réclamer l’indemnité la plus élevée. Elle est répartie entre les parties par le juge.”.

CHAPITRE III

Modification du Code d’instruction criminelle

Art. 4

Dans l’article 162*bis*, alinéa 2, du Code d’instruction criminelle, modifié par les lois des 12 mars 1988 et 21 avril 2007, les mots “ainsi qu’envers le civilement responsable” sont insérés entre le mot “prévenu” et les mots “à l’indemnité visée à l’article 1022 du Code judiciaire”.

CHAPITRE IV

Disposition transitoire

Art. 5

Les articles 2, 3 et 4 sont applicables aux affaires en cours au moment de leur entrée en vigueur.

HOOFDSTUK V

Inwerkingtreding

Art. 6

Met uitzondering van dit artikel bepaalt de Koning de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van deze wet.

Gegeven te Brussel, 3 december 2009

ALBERT

VAN KONINGSWEGE:

De minister van Justitie,

Stefaan DE CLERCQ

CHAPITRE V

Entrée en vigueur

Art. 6

À l'exception du présent article, le Roi fixe la date d'entrée en vigueur des dispositions de la présente loi.

Donné à Bruxelles, le 3 décembre 2009

ALBERT

PAR LE ROI,

Le ministre de la Justice,

Stefaan DE CLERCQ

BASISTEKSTEN

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering

Art. 1022. [De rechtsplegingsvergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij.

Na het advies te hebben ingewonnen van de Orde van Vlaamse Balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone, stelt de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad de basis-, minimum- en maximumbedragen vast van de rechtsplegingsvergoeding, onder meer in functie van de aard van de zaak en van de belangrijkheid van het geschil.

Op verzoek van een van de partijen, dat in voorkomend geval wordt gedaan na ondervraging door de rechter, kan deze bij een met bijzondere redenen omklede beslissing] ofwel de vergoeding verminderen, ofwel die verhogen, zonder de door de Koning bepaalde maximum- en minimumbedragen te overschrijden. Bij zijn beoordeling houdt de rechter rekening met:

- de financiële draagkracht van de verliezende partij, om het bedrag van de vergoeding te verminderen;
- de complexiteit van de zaak;
- de contractueel bepaalde vergoedingen voor de in het gelijk gestelde partij;
- het kennelijk onredelijk karakter van de situatie.

Indien de in het ongelijk gestelde partij van de tweedelijns juridische bijstand geniet, wordt de rechtsplegingsvergoeding vastgelegd op het door de Koning vastgestelde minimum, tenzij in geval van een kennelijk onredelijke situatie. De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt.

Wanneer meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van dezelfde in het ongelijk gestelde partij genieten, bedraagt het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen aanspraak kan maken. Ze wordt door de rechter tussen de partijen verdeeld.

Geen partij kan boven het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding worden aangesproken tot betaling van een vergoeding voor de tussenkomst van de advocaat van een andere partij.

BASISTEKSTEN AANGEPAST AAN HET VOORSTEL

Artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering

Art. 1022. [De rechtsplegingsvergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij.

Na het advies te hebben ingewonnen van de Orde van Vlaamse Balies en van de Ordre des barreaux francophones et germanophone, stelt de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad de basis-, minimum- en maximumbedragen vast van de rechtsplegingsvergoeding, onder meer in functie van de aard van de zaak en van de belangrijkheid van het geschil.

[Op verzoek van een van de partijen, dat in voorkomend geval wordt gedaan na ondervraging door de rechter, kan deze bij een met bijzondere redenen omklede beslissing] ofwel de vergoeding verminderen, ofwel die verhogen, zonder de door de Koning bepaalde maximum- en minimumbedragen te overschrijden. Bij zijn beoordeling houdt de rechter rekening met:

- de financiële draagkracht van de verliezende partij, om het bedrag van de vergoeding te verminderen;
- de complexiteit van de zaak;
- de contractueel bepaalde vergoedingen voor de in het gelijk gestelde partij;
- het kennelijk onredelijk karakter van de situatie.

Indien de in het ongelijk gestelde partij van de tweedelijns juridische bijstand geniet, wordt de rechtsplegingsvergoeding vastgelegd op het door de Koning vastgestelde minimum, tenzij in geval van een kennelijk onredelijke situatie. De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt.

Wanneer binnen eenzelfde gerechtelijke band meerdere partijen de rechtsplegingsvergoeding ten laste van één of meer in het ongelijk gestelde partijen genieten, bedraagt het bedrag ervan maximum het dubbel van de maximale rechtsplegingsvergoeding waarop de begunstigde die gerechtigd is om de hoogste vergoeding te eisen aanspraak kan maken. Ze wordt door de rechter tussen de partijen verdeeld.

Geen partij kan boven het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding worden aangesproken tot betaling van een vergoeding voor de tussenkomst van de advocaat van een andere partij.

TEXTES DE BASE

Article 1022 du Code judiciaire et article 162bis du Code d'instruction criminelle

Art. 1022. [L'indemnité de procédure est une intervention forfaitaire dans les frais et honoraires d'avocat de la partie ayant obtenu gain de cause.

Après avoir pris l'avis de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone et de l'Orde van Vlaamse Balies, le Roi établit par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les montants de base, minima et maxima de l'indemnité de procédure, en fonction notamment de la nature de l'affaire et de l'importance du litige.

[À la demande d'une des parties, éventuellement formulée sur interpellation par le juge, celui-ci peut, par décision spécialement motivée,] soit réduire l'indemnité soit l'augmenter, sans pour autant dépasser les montants maxima et minima prévus par le Roi. Dans son appréciation, le juge tient compte :

- de la capacité financière de la partie succombante, pour diminuer le montant de l'indemnité;
- de la complexité de l'affaire;
- des indemnités contractuelles convenues pour la partie qui obtient gain de cause;
- du caractère manifestement déraisonnable de la situation.

Si la partie succombante bénéficie de l'aide juridique de deuxième ligne, l'indemnité de procédure est fixée au minimum établi par le Roi, sauf en cas de situation manifestement déraisonnable. Le juge motive spécialement sa décision sur ce point.

Lorsque plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une même partie succombante, son montant est au maximum le double de l'indemnité de procédure maximale à laquelle peut prétendre le bénéficiaire qui est fondé à réclamer l'indemnité la plus élevée. Elle est répartie entre les parties par le juge.

Aucune partie ne peut être tenue au paiement d'une indemnité pour l'intervention de l'avocat d'une autre partie au-delà du montant de l'indemnité de procédure.]

TEXTES DE BASE ADAPTÉS À LA PROPOSITION

Article 1022 du Code judiciaire et article 162bis du Code d'instruction criminelle

Art. 1022. [L'indemnité de procédure est une intervention forfaitaire dans les frais et honoraires d'avocat de la partie ayant obtenu gain de cause.

Après avoir pris l'avis de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone et de l'Orde van Vlaamse Balies, le Roi établit par arrêté délibéré en Conseil des ministres, les montants de base, minima et maxima de l'indemnité de procédure, en fonction notamment de la nature de l'affaire et de l'importance du litige.

[À la demande d'une des parties, éventuellement formulée sur interpellation par le juge, celui-ci peut, par décision spécialement motivée,] soit réduire l'indemnité soit l'augmenter, sans pour autant dépasser les montants maxima et minima prévus par le Roi. Dans son appréciation, le juge tient compte :

- de la capacité financière de la partie succombante, pour diminuer le montant de l'indemnité;
- de la complexité de l'affaire;
- des indemnités contractuelles convenues pour la partie qui obtient gain de cause;
- du caractère manifestement déraisonnable de la situation.

Si la partie succombante bénéficie de l'aide juridique de deuxième ligne, l'indemnité de procédure est fixée au minimum établi par le Roi, sauf en cas de situation manifestement déraisonnable. Le juge motive spécialement sa décision sur ce point.

Lorsque dans un même lien d'instance, plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une ou plusieurs parties succombantes, ce montant est au maximum le double de l'indemnité de procédure maximale à laquelle peut prétendre le bénéficiaire de l'indemnité la plus élevée. Elle est répartie entre les parties par le juge.

Aucune partie ne peut être tenue au paiement d'une indemnité pour l'intervention de l'avocat d'une autre partie au-delà du montant de l'indemnité de procédure.]

Art. 162*bis*. Ieder veroordelend vonnis, uitgesproken tegen de beklaagde en tegen de personen die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, veroordeelt hen tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

De burgerlijke partij die rechtstreeks heeft gedagvaard en die in het ongelijk wordt gesteld, zal veroordeeld worden tot het aan de beklaagde betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. De vergoeding wordt bepaald door het vonnis.

Wanneer het geding wordt afgesloten met een beslissing gewezen bij verstek en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen, of wanneer alle in het ongelijk gestelde partijen op de inleidende zitting zijn verschenen maar de vordering niet hebben betwist, of wanneer zij uitsluitend uitstel van betaling vragen, is het bedrag van de rechtsplegingvergoeding dat van de minimumvergoeding.

Geen enkele vergoeding is verschuldigd ten laste van de Staat:

1° wanneer het openbaar ministerie bij wege van rechtsvordering in burgerlijke procedures tussenkomt overeenkomstig artikel 138bis, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek;

2° wanneer het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten overeenkomstig artikel 138bis, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 162*bis*. Ieder veroordelend vonnis, uitgesproken tegen de beklaagde en tegen de personen die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, veroordeelt hen tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

De burgerlijke partij die rechtstreeks heeft gedagvaard en die in het ongelijk wordt gesteld, zal veroordeeld worden tot het aan de beklaagde en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon betalen van de vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. De vergoeding wordt bepaald door het vonnis.

Lorsque l'instance se clôture par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu ou lorsque toutes les parties succombantes ont comparu à l'audience d'introduction mais n'ont pas contesté la demande ou qu'elles demandent exclusivement des termes et délais, le montant de l'indemnité de procédure est celui de l'indemnité minimale.

Aucune indemnité n'est due à charge de l'État:

1° lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les procédures civiles conformément à l'article 138bis, § 1er, du Code judiciaire;

2° lorsque l'auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail conformément à l'article 138bis, § 2, du Code judiciaire.

[Art. 162bis. Tout jugement de condamnation rendu contre le prévenu et les personnes civilement responsables de l'infraction les condamnera envers la partie civile à l'indemnité de procédure visée à l'article 1022 du Code judiciaire.]

La partie civile qui aura lancé une citation directe et qui succombera sera condamnée envers le prévenu à l'indemnité visée à l'article 1022 du Code judiciaire. L'indemnité sera liquidée par le jugement.]

[Art. 162bis. Tout jugement de condamnation rendu contre le prévenu et les personnes civilement responsables de l'infraction les condamnera envers la partie civile à l'indemnité de procédure visée à l'article 1022 du Code judiciaire.]

La partie civile qui aura lancé une citation directe et qui succombera sera condamnée envers le prévenu ainsi qu'envers le civilement responsable à l'indemnité visée à l'article 1022 du Code judiciaire. L'indemnité sera liquidée par le jugement.]